

در این سرفصل همچنین می‌خوانید:

۴۸ رهایی بیمه، اسارت تعرفه

۴۹ گارانتی اقتصاد کلان

۵۰ بازار رقابتی، قانون انحصاری!

۵۲ بیمه آسیایی، بیمه اروپایی

۵۲ رفع موانع، راه توسعه

۵۳ بر فراز البرز

به توسعه و رشد کشور می‌انجامند. بدون شک نمی‌توان نقش پُررنگ صنعت بیمه را در اشتغال، اقتصاد ملی، درآمد ملی و درآمد سرانه نادیده انگاشت. علیرغم حرکت‌های خوبی که به خصوص در دو سال اخیر با ورود مباحثی همچون خصوصی سازی شرکت‌های بزرگ بیمه و حرکت به سمت آزاد سازی تعرفه‌ها و تعریف دامنه‌های متنوع‌تری برای بیمه‌ها، به ویژه در سطوح کلان اقتصادی صورت گرفته‌اند، باید گفت صنعت بیمه ایران با اهداف مد نظر در برنامه چهارم توسعه فاصله فراوانی دارد. بازار ۷۲ میلیون نفری بیمه ایران نباید با شرایطی مواجه باشد که حق بیمه سرانه آن ۰/۰۶ درصد کشوری همچون ژاپن باشد. این نسبت قطعاً حکایت از مشکلات ساختاری در صنعت بیمه ایران دارد که ما از آن غافل هستیم. ضریب نفوذ بیمه هم که سهم بیمه هر ایرانی را از کل درآمد سالانه وی نشان می‌دهد، در کشور ما حتی در مقایسه با برخی کشورهای در حال توسعه نظیر ونزوئلا رقم پایین‌تری است، در حالی که بیمه نقش مهمی را در فرآیند تثبیت اقتصادی دارد و هر چه صنعت بیمه نقش فعال‌تری داشته باشد و نفوذ بالاتری را شامل شود، شرکت‌ها با امنیت بیشتری فعالیت می‌کنند و سهم سرانه درآمدی بیشتری را خلق می‌نمایند.

آسیب شناسی بیمه ایران

در راستای بررسی مشکلات حاکم بر صنعت بیمه در ایران می‌توان موارد زیر را به عنوان موانع توسعه و مشکلات پیش روی صنعت بیمه برشمرد:

- یکی از مهمترین مشکلات صنعت بیمه ایران، رقابت شرکت‌های بیمه‌ای دولتی با استفاده از سازوکارهای غیرعلمی با شرکت‌های خصوصی است که البته با حرکت‌های اخیر در راستای اصل ۴۴ قانون اساسی، این امر تا حدودی تعدیل شده است، اما نباید فراموش

صنعت بیمه به عنوان یک بخش مکمل در کنار سایر بخش‌های اقتصادی و سرمایه‌ای از اهمیت بالایی برخوردار است، به طوری که این صنعت در برخی کشورها رقم بسیار بالایی از محصول ناخالص داخلی را به خود اختصاص داده است. علیرغم همه تغییرات مثبتی که در خلال سال‌های گذشته در حوزه صنعت بیمه کشورمان شاهد آن بوده‌ایم، به نظر هنوز مشکلات فراوانی وجود دارند که نیازمند نگاهی جدید و به عبارتی انقلابی دوباره در صنعت بیمه هستند. لزوم توسعه پایه‌های بیمه‌ای و گسترش انواع بیمه‌های مطرح در جهان که می‌توانند به تقویت این صنعت کمک کنند، موضوعی است که مستلزم همیاری دولت و اجرای برنامه‌های آزاد سازی تعرفه‌ها و خصوصی سازی واقعی در صنعت است. در بخش قوانین، حوزه‌های مالی و پولی و همچنین در عرصه بازار سرمایه باید نگاهمان را عوض کنیم تا بتوانیم صنعت بیمه رو به تعالی داشته باشیم. این ویژه نامه با حمایت شرکت بیمه البرز به بررسی چالش‌های اساسی در حوزه بیمه کشور می‌پردازد.

صنعت بیمه ایران، چالش‌ها، فرصت‌ها و امیدها

دست‌اندازهای معبر بیمه

صنعت بیمه در اقتصاد به منزله کاتالیزور توسعه عمل می‌کند و در فرآیندی دو طرفه تأثیرگذار و تأثیرپذیر از اقتصاد است.

عدم اطمینان در فضای کسب و کار و تهدیدهای خُرد و کلان اقتصاد کشور، نیازمند توجه جدی و حضور فعال اهرم‌های تأمینی به خصوص بیمه می‌باشد. البته ذکر این نکته ضرورت دارد که توسعه بیمه و شاخص‌هایی همچون رشد اقتصادی، افزایش محصول ناخالص داخلی و رفاه اجتماعی عموم مردم در یک ارتباط تنگاتنگ و دو طرفه امکان پذیر است، به نحوی که پوشش‌های بیمه‌ای در سطوح خُرد و کلان، از یک طرف به پایداری رشد اقتصادی کشور کمک می‌کنند و زمینه ساز افزایش میزان سرمایه‌گذاری‌ها و جلب اعتماد در عرصه تولید و خلق ارزش افزوده می‌شوند و از طرف دیگر، با افزایش پس‌اندازهای ملی در جامعه از طریق جذب درآمدهای فعلی برای جبران خسارات احتمالی در آینده و افزایش سهم و نقش صنعت بیمه به عنوان جزئی از کل اقتصاد،

اقتصاد ایران با تکیه بر ظرفیت‌های مالی و بودجه‌ای عظیمی که به واسطه موهبت حضور دولت در اکثر عرصه‌های کشور حاصل شده، موضوع پوشش ریسک را در فعالیت‌های اقتصادی، به جای بررسی از کانال‌های علمی بیمه‌های موجود و استاندارد در دنیا، به مسأله‌ای "دولت محور" بدل کرده است. همین امر باعث شده سهم بیمه در کشور ما رقمی در حدود ۵ درصد محصول ناخالص داخلی (GDP) باشد. این میزان، نصف همین شاخص در کشورهای منطقه با رقم میانگین ۹/۵ درصد است. به علاوه، ضریب نفوذ بیمه ایران در حدود ۱/۳۵ درصد ارزیابی شده، در حالی که استانداردهای جهانی این شاخص ۷/۵ درصد بوده و حتی در برخی کشورها از این هم بالاتر است. چرا؟ به تحلیل «اقتصاد ایران» و با بررسی شرایط موجود ریسک در کشور ما به واسطه

همراه خواهد داشت. ببینید کشورهای مختلف دنیا را که چگونه بیمه را در مقاطع مختلف زندگی هر فرد تعریف می‌کنند که در این زمینه جلاگانه سخن خواهیم گفت.

• شرکت‌های بیمه در هر کشوری نقش یک فعالیت اقتصادی را ایفا می‌کنند که به حداکثر سازی سود خود اعتقاد دارند. طبیعی است این اعتقاد راه را بر ممانعت در

ارایه خدمات و خسارت‌ها ببندد. این امر طبیعی، به عکس‌العمل روانی و تأثیر پذیری فرهنگی مردم کشور ما از مقوله بیمه منجر شده که خود آن به چوبی لای چرخ صنعت تبدیل شده است. برخی مردم معتقدند بیمه در هنگام پرداخت خسارت، برخوردی متفاوت نسبت به زمان عقد قرارداد بیمه دارد. این نگرش، چالش مهمی در عرصه صنعت بیمه به شمار می‌رود، چرا که نارضایتی مردم از این فرآیند می‌تواند بخش عمده‌ای از اقدامات را دچار مشکل سازد. این مهم، نیازمند افزایش سطح مشارکت فرهنگی مردمی در برنامه‌های پرداخت خسارت است که مستلزم نظرسنجی کارشناسی از خود دریافت‌کننده خسارت و بررسی و تبادل نظر در راستای اقناع طرف مقابل - نه اجبار و نارضایتی - می‌باشد.

• در حوزه‌های خارجی مرتبط با بیمه نیز مشکل داریم. این امر خصوصاً با تحریم اخیر شورای امنیت که قطعاً صنعت بیمه ما را تحت تأثیر قرار خواهد داد، چالشی نمایان‌تر خواهد بود. امروزه شرکت‌های بزرگ بیمه‌ای دنیا، بیمه اتکایی ما را قبول نمی‌کنند. این مشکل می‌تواند با تقویت بیمه‌های اتکایی داخلی و همپوشانی‌های مناسب بیمه‌ای تا حدودی، هم از خروج ارز و طلا از کشور جلوگیری نماید و هم اثرات نامطلوبی را که در شرایط تحریم‌ها و محیط‌های سیاسی بین‌المللی حاکم می‌شود کاهش دهد. ■

مطرح در زمینه خصوصی سازی در صنعت بیمه و موفقیت‌هایی که در این راستا حاصل شده است، می‌توان به نوآوری و ابداع در این زمینه امیدوار بود. باید اشاره کرد که تنوع موجود در انواع بیمه‌های ارایه شده در کشورهای توسعه یافته جهان، می‌تواند الگوی مناسبی را برای کشور ما تعریف کند.

• تورم را باید دیگر مشکل موجود در اقتصاد ایران در این زمینه دانست که می‌تواند از دو طرف مورد بررسی قرار گیرد. بُعد مثبت اثر تورم به تضمین ارزش آتی دارایی‌هایی مربوط است که منتج از آثار تورم رو به زوال هستند و بُعد منفی آن را در سطح خرد، از طریق تأثیر تورم بر خالص درآمدهای جاری افراد جامعه که می‌توانست به افزایش مصرف سرانه بیمه آنان منجر شود، می‌توان ارزیابی کرد. باید گفت برآیند این دو اثر در کشور ما به زیان بیمه رقم خورده است.

• ناشناخته بودن انواع بیمه‌ها در کشور ما مشکل دیگری است که با ساختار دولتی شرکت‌های

بیمه‌ای در سالیان گذشته و عدم تکاپوی این شرکت‌ها به منظور تحقق روش‌های جدید توسعه بیمه در ارتباط است. همان گونه که گفتیم این کمبود در خلال سال‌های اخیر

- اگر چه بطئی - در حال بهبود است، اما تلاش بیشتری را می‌طلبد. این توسعه در معرفی بیمه‌های موجود و هدایت عملی آنها در کانال‌های عملیاتی و بازاریابی به علاوه خلق بیمه‌های جدید، می‌تواند هم سهم بیمه را در اقتصاد ملی ارتقا دهد و هم به توسعه صنعت بیمه در جایگاه خود بی‌انجام؛ اتفاقی که آثار مبارکی را بر متغیرهایی همچون اشتغال، رشد و توسعه

کرد که بسیاری از شرکت‌های بزرگ همچون صنایع خودرو سازی و پتروشیمی‌ها و صنایع نیروگاهی کشور در انحصار دولت قرار دارند و طبیعی است که پوشش ریسک حاصل از فعالیت‌های اقتصادی آنان نیز دولتی و از مجرای شرکت‌های بیمه دولتی صورت گیرد. این امر، دست شرکت‌های خصوصی را از بخش اعظمی از این فعالیت‌ها کوتاه می‌کند. با همه اقدامات صورت گرفته، هنوز در حدود ۷۰ درصد از فعالیت‌های عمده بیمه‌ای در اختیار بخش دولتی اند و با توجه به عدم توان رقابتی شرکت‌های خصوصی و دولتی در اصلاح نرخ‌های تعرفه‌ای، عملاً تلاش شرکت‌های خصوصی بیمه در این زمینه عقیم مانده است.

• مشکلات موجود در حوزه سرمایه‌گذاری در کشور ما اعم از مشکلات محیطی، فضای کسب و کار و مشکلات حوزه قوانین و مقررات موضوع دیگری است که شتاب فرآیند بیمه‌گری را در ایران کند می‌کند و با توجه به روند صعودی مشکلات در حوزه اقتصاد، تولید و سرمایه‌گذاری - به ویژه با نگاهی به چالش‌های حوزه روابط خارجی ایران - این مشکلات، تأثیرات بیشتری را در آینده بر کشور خواهند گذاشت. در این رابطه، این موضوع قابل ذکر است که مشکلات مذکور، علی‌الاصول باید به تقویت پایه‌های بیمه در کشور منجر شوند،

چرا که وظیفه بیمه، تضمین شرایط آلوده به ریسک است، اما ساختار دولت‌گرایی در اقتصاد کشور ما حتی پس از خصوصی سازی مانع از به انجام رسیدن این مهم است. • نقش فعالیت‌های واسطه‌ای در کشور ما و تأثیری که اقتصاد ایران از این بُعد می‌پذیرد موضوع دیگری است که با توجه به نقش این نوع فعالیت‌ها در ناسالم بودن بسترهای اقتصادی، توسعه بیمه را با تهدیدها و ابهامات فراوانی مواجه می‌سازد. البته باید گفت که این موارد، در پیشبرد اهدافی از بیمه در بُعد کلان اقتصادی و در سطح بنگاه‌داری تولیدی نمایان می‌شوند که خود این سطوح نیز بر زندگی و رفاه مردم مؤثرند. نتیجه این که در اقتصاد که پایه‌های کلان آن سست باشند، نمی‌توان انتظار توسعه خرد بیمه‌ای داشت.

• ناتوانی شرکت‌های بیمه‌ای خصوصی شده در پوشش ریسک‌های بزرگ از ابعاد قانونی و فراقانونی، از دیگر مشکلات صنعت بیمه ایران محسوب می‌شود. این امر، هم به ماهیت و ساختار شرکت‌های بیمه مربوط است و هم به نوع ریسک‌های مذکور که نقش دولت را پررنگ و نمایان می‌سازد، باز می‌گردد.

• مشکلات مربوط به پرتفوی بیمه در کشور ما که از هر دو بخش عدم توازن در انواع بیمه‌نامه‌ها و نقش نمایان بیمه‌های اجباری نظیر بیمه اتومبیل در آن و همچنین ضعف ساختاری در تعریف بیمه‌نامه‌های جدید نشأت می‌گیرد، عامل دیگری است که البته با عنایت به مباحث

بیمه و خسارت شرکت‌های بیمه دولتی و خصوصی

درصد/میلیون ریال

شرکت بیمه	حق بیمه تولیدی			خسارت پرداختی		
	سال ۱۳۸۸	نرخ رشد	سهم از بازار	سال ۱۳۸۸	نرخ رشد	سهم از بازار
ایران	۲۰,۸۳۹,۵۳۶	۸/۳۶	۴۵/۵۷	۱۵,۲۵۱,۴۷۵	۲۰/۸۰	۵۱/۹۴
آسیا	۵,۹۲۹,۶۲۲	۳/۵۵	۱۲/۹۷	۴,۲۹۶,۶۷۲	۴/۱۷	۱۴/۶۳
دانا	۲,۶۳۵,۱۰۷	-۰/۷۱	۵/۷۶	۱,۹۲۲,۴۰۷	۴/۶۴	۶/۵۵
بازار دولتی	۲۹,۴۰۴,۲۸۵	-۳/۲۷	۶۴/۳۰	۲۱,۴۷۰,۵۵۴	۶/۶۶	۷۳/۱۲
البرز	۳,۱۶۱,۱۲۴	۱۳/۵۰	۶/۹۱	۱,۸۰۹,۴۴۱	۲۱/۸۰	۶/۲۸
معلم	۱,۸۲۵,۴۳۹	۱۳۳/۴۵	۳/۹۹	۶۸۲,۴۳۷	۳۰۲/۸۷	۲/۳۲
پارسیان	۳,۰۲۲,۶۰۷	۰/۹۱	۶/۶۱	۱,۷۰۹,۸۷۳	۳/۸۷	۵/۸۲
کارآفرین	۱,۳۸۱,۳۶۵	۲۸/۳۰	۳/۰۲	۵۱۲,۰۶۵	۳۱/۳۵	۱/۷۴

اقتصادی و افزایش سرانه‌ها در کشور به استخراج: ماهنامه «اقتصاد ایران» از اداره بررسی‌های آماری